

בבית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 568/13

- העותרות:
1. מבוי סתום
 2. פלונית
 3. נעמ"ת
 4. ויצ"ו
 5. תמורה – מאבק משפטי באפליה
 6. קולך – פורום נשים דתיות
 7. קול האישה
- כולם ע"י ב"כ עוה"ד בתיה כהנא דרור ואח'
מרחה התעשייה 8, ירושלים
טל: 02-6712282 פקס: 02-6711314

- נגד -

- המשיבים:
1. בית הדין הרבני הגדול לערעורים
 2. בית הדין הרבני האזורי בירושלים
 3. פלוני
- באמצעות ב"כ עוה"ד אורי זמברג ועו"ד נעמה זמברג - אבנון
שד' החשמונאים 15/7 מודיעין
08-6220332 פקס: 08-9732399
ומרחה ז'בוטינסקי 7 מגדל משה אביב
טל: 03-7535500 פקס: 03-7535501

היועץ המשפטי
לשיפוט הרבני:

עו"ד הרב שמעון יעקבי
הנהלת בתי הדין הרבניים
רח' כנפי נשרים 22, ירושלים
טל' 02-6582829/3; פקס 02-6582843

עמדת היועץ המשפטי לשיפוט הרבני

- בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום י"ב בשבט התשע"ג (23/1/2013), להלן עמדתי:
1. בעתירה זו עולה לדיון שאלת תביעות הנזיקין בגין סרכנות גט, לגביה נאמר כי "עילת התביעה המהותית טרם התבררה בבית משפט זה" (רעא 5027/09 פלונית נ' משרד המשפטים, 02/06/2010).
 2. העותרת 2 והמשיב 3 (להלן "העותרת" ו"המשיב" בהתאמה) בחרו לעצב את חיי המשפחה שלהם באמצעות נישואין כדת משה וישראל. בני זוג שבחרו להינשא והחליטו לעשות זאת בדרך של נישואין על פי דין תורה, הפעילו בכך את זכותם לאוטונומיה, להגשמה עצמית כאנשים חופשיים, לבחירת גורלם ולכתיבת סיפור חייהם. בכך מימשו הצדדים את זכות היסוד שלהם לחיי משפחה. נישואין אלו מטילים על בני הזוג מערכת שלמה של זכויות וחובות. בכלל אלו מוסדרת הדרך לפירוק הנישואין באמצעות גירושין כדת משה וישראל. ודוק: זכות היסוד לחיי משפחה ניתנת למימוש מבחינה אזרחית לאו דווקא באמצעות נישואין. אולם בני הזוג – הם ולא אחרים – קיבלו על עצמם מראש באופן הדדי מגבלות על פירוק הנישואין, כך שאלו ייעשו על פי דין תורה בלבד. דין זה, בגדר עניני נישואין וגירושין, מסור לסמכות השיפוט הייחודית של בתי הדין הרבניים.
 3. בשלושת החודשים שקדמו להגשת העתירה קיים בית הדין הגדול שמונה דיונים בעניינם של העותרת והמשיב. מספר הדיונים חרג באופן בולט מן המינון המקובל בדיוני ביה"ד

הגדול. לכך יש להוסיף כי ביה"ד הגדול מצוי עתה באחת משעותיו הקשות ביותר עקב חסרונם של חמישה דיינים במינוי קבע מתוך שבעה דיינים קבועים (בנוסף להם יושבים בדין הרבנים הראשיים לישראל, בדרך כלל במשך של יום בשבוע בלבד). שלושה דיינים אזוריים קיבלו מינויים זמניים לביה"ד הגדול והם יושבים בדין בחלק מימי השבוע וממשיכים את עבודתם בבתי הדין האזוריים. זמן ההמתנה לדיון בביה"ד הגדול הוא בסדר גודל שבין שמונה חודשים ובין ששה עשר חודש. הדיונים האינטנסיביים שהתקיימו מלמדים כי בית הדין הגדול שוקד בכל עוז כדי למצוא פתרון לעגינותה של העותרת.

4. מתוך החומר שצרפו העותרת והמשיב לכתבי טענותיהם ניתן להתרשם כי בית הדין הגדול סבר – ובוודאי כך בשלבים נרחבים של הדיון בתיק – שהעותרת אינה עומדת על תביעת הנזיקין שלה וכי היא ביטלה אותה. לכן התרכזו בית הדין הגדול בניסיונות להוציא מן הבעל גט כשר, ולשם כך ניתנו החלטות ביניים שונות. בהתאם לכך, ניתן להיווכח בבירור כי הסוגיה נשוא הערעור בבית הדין הגדול – אי-סידור גט עקב תביעת נזיקין בגן סרבנות גט – לא נדונה בצורה מפורטת בהחלטות ביה"ד הגדול בתיק זה.

5. למיטב ידיעתי, בכל המקרים שבהם תביעות נזיקין עקב סרבנות גט שימשו זרז למתן הגט ולו בעקיפין, ואף כאשר נפסקו לטובתם דמי נזיקין, ויתרו התובעים על תביעתם ועל דמי הנזיקין שנפסקו להם, בעת שוויתור זה נדרש על מנת לקבל את הגט. בהתאם לפסיקת בתי הדין הרבניים, יש לנקוט את האמצעים הדרושים כדי לוודא שגט ניתן מתוך רצון טוב, ללא חשש על כשרות הגט עקב הגשת תביעת נזיקין. דברים ברורים נאמרו לעניין זה ע"י בית הדין הרבני הגדול בפסק הדין בתיק ערעור 7041-21-1 פלונית נ' פלוני, (פורסם באתרים משפטיים) (11/03/2008):

"...כל תביעה מחוץ לתביעה הנתונה לסמכות בית הדין - כתביעת נזיקין בבית המשפט האזרחי - בגין אי מתן גט, אשר התוצאה המעשית שלה היא בבחינת זרז למתן גט, מהווה התערבות בדין התורה בענין של גירושין, ומסכלת את אפשרות ביצועו של הגט.

... תביעה שכזו ניתן להגישה לבית הדין הרבני, ובית הדין יפסוק בה לפי דין תורה. לא ניתן להפעיל בקשר לכך את הדין האזרחי החל ככלל, במדינת ישראל, לגבי עניני ממון, מאחר וסעד הפיצוי בתביעת הנזיקין בגין סרבנות גט משולב ומעורה מניה וביה בשאלת כשרות הגט, עד כדי חוסר יכולת מוחלט להפרידם.

...

על פי סעיף קנ"ד לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל – התשנ"ג, אין בית הדין מסדר גט בין הצדדים אף בהסכמתם, בלא שבית הדין מברר את העובדות הקשורות במתן הגט ונותן פסק דין. תכליתה של תקנה זו בין היתר, לעמוד על הנסיבות הקשורות בענין, ובפרט אם הבעל נותן את הגט מרצונו הטוב, בגדרי דין תורה. לענין זה אין בית הדין בודק רק את אמירתו של הבעל בעת הבעת רצונו לתת גט בפני בית הדין. באמירה כזו אין די. אם לפי הנסיבות נראה לבית הדין כי הגט ניתן מתוך אילוץ - כאשר על פי גדר ההלכה פוגם הדבר בכשרות הגט - אסור לבית הדין לסדר את הגט. לא ניתן על פי גט שכזה להתיר לצדדים להינשא לבני זוג אחרים. חלק מסידור הגט הינו הנפקת "מעשה בית דין" שבו פוסק בית הדין בקשר להתרת הצדדים להינשא עם אחרים, לרבות מגבלות על כך לפי דין תורה. לא ניתן להתיר לאשה להינשא לעלמא מכח גט שניתן תוך עישוי הבעל.

תביעה נזיקית בבית המשפט בגין סרבנות גט, מביאה איפוא לאשה נזק, יותר מאשר תועלת. התביעה מביאה למצב שבו נחסמת הדרך בפני בית הדין לדון בתביעת הגירושין, ואם בינתיים כבר ניתן פסק דין לגירושין,

בית הדין חסר אונים באשר ליישום פסק דין לסידור הגט. אין ביכולת בית הדין לאפשר מתן גט לאשה, מאחר ויש עישוי על הגט שלא כדין. גם אם הבעל יעמוד ויצווח לפנינו ככרוכיא כי הוא מעונין לתת את הגט, אסור לבית הדין לסדר את הגט, בהיותו מעושה. על אחת כמה וכמה כך, כאשר הבעל אינו מעונין ליתן את הגט עקב פסק הדין הנזיקי. לפיכך, אין לומר כי בית הדין מאלץ את האשה לוותר על דמי הנזיקין שנפסקו לה, גם אם נניח כי בית המשפט היה מוסמך לפוסקם. בית הדין פוסק כי לא ניתן לסדר גט על פי דין תורה בנסיבות אלו. תחליט האשה איזה סעד משפטי רצוי לה. תחליט האשה מה היא העדפתה. בידה בלבד, בהקשר זה, זכות הבחירה.

אציין כי בפסק הדין בתיק הנ"ל נכתבו חוות דעת מפורטות של שלושת דיני ההרכב ובסופו של דבר הנחה בית הדין הגדול כי –

”בתי הדין האזוריים ינקטו את האמצעים הדרושים כדי לוודא שגט ניתן מתוך רצון טוב, ללא חשש על כשרות הגט עקב הגשת תביעת נזיקין.”

6. שאלה תביעות נזיקין עקב סרבנות גט נתונה במחלוקת משפטית עזה בין דינים, שופטים ומלומדים. המחלוקת כונתה ע"י בית הדין הרבני האזורי בנתניה במלים הקשות "מלחמת עולם":

”...נדמה היה כי לאחר פסיקת בג"ץ בעניין פלמן (מפי נשיאת בית המשפט העליון כתוארה היום), שקטה מלחמת הסמכויות בין הערכאה הרבנית לרעותה האזרחית. כללי כיבוד ההדדי בסוגיות הסמכויות הוגדרו ותוחמו באופן ברור וקבוע, ומאז הוסדרו ויושבו, בדרך כלל, כל אותם הדורים וקלקולים שהיו מנת חלקה של המערכת השיפוטית הדנה בדיני משפחה בכללותה.

לצערי, עם התפשטות תופעת תביעות הנזיקין בנושא המעמד האישי - אנו נסוגים לאותם "ימי הביניים החשוכים" של מאבקי ומלחמות הסמכויות - אך הפעם - המלחמה הזו לובשת לה צורה קשה יותר. לא במאבק טרומי על סמכות השיפוט בעניינים הכרוכים בגירושין עסקינן כאן, אלא בדבר גרוע בהרבה. מדובר כאן במאבק על סמכות הפסיקה ועל עצם קיומו ותוקפו של פסק הדין שניתן או שיינתן על ידי בית הדין בנושא הגירושין.

לצערנו הרב, לא מדובר כאן במאבק גרידא אלא ב"מלחמת עולם" של ממש. מבחינה הלכתית טהורה, מדובר כאן בנושאים החמורים והמהותיים ביותר בדין אישי - כשרותו של הגט והחשש מפני ממזרות. באם התופעה הקשה הזו של הגשת תביעות נזיקין תתפשט ותתרחב ללא הצבת מחסומים ברורים - סופה מי יישורנו?

הפולמוס המשפטי הישן בנושא מאבק הסמכויות נגע אך ורק לעניינו של הכיבוד ההדדי שבין ערכאות השיפוט בנושאים הכרוכים, ותו לא. הפולמוס העכשווי בנושא תביעות הנזיקין הללו יגרום בראש ובראשונה נזק בלתי הפיך דווקא לאישה. האישה הזו שחושבת כי הישועה תבוא לה באמצעות צעד שיסייע בידה להשתחרר מבעלה, מביאה על עצמה כמו ידיה את ההיפך הגמור. כמו "בומרנג" שחוזר אליה וחוסם לחלוטין אפשרות של פתרון בדרך של גירושין.

כמו אותו משל בשניים האוחזים בטלית: זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, זה מושך מכאן וזה מושך מכאן עד שאותה טלית נקרעת... כך גם הנמשל: ערכאה שיפוטית זו אוחת בגט ורעותה אוחת בפיצוי ובממון והאישה קרועה ביניהם, היא אולי תזכה בממון אך לא בגט. כסף במקום חירות.

מן הראוי כי כבוד בית המשפט העליון ייתן את דעתו לסוגיה זו, כפי שעשה בעבר בסוגיית הסמכויות. נראה כי מן הראוי, שהדבר ייעשה בעצה אחת עם כבוד בית הדין הגדול, מאחר ומדובר בסוגיה שביסודה היא סוגיה הלכתית טהורה.

(תיק מספר 272088/6 פלוני נ' פלונית (נתניה), 23/01/2011)

7. שגויה היא טענת העותרת בסעיף 78 לעתירה כאילו בית הדין הרבני האזורי בתל אביב כתב בהחלטתו מיום 1.11.10 בתיק 364836/1 את הדברים שיוחסו לו שם. בדקתי בתיק בית הדין ולא מצאתי כל החלטה בנדון. אמנם בפרוטוקול הדיון מופיעים משפטים אלו, אך דומה שדעת לנבון נקל שאין ללמוד כל הלכה מהערות שנאמרו במהלך דיון ונכתבו בפרוטוקול, כשם שאין ללמוד כל הלכה מהערות שופטי בית המשפט העליון שנכתבו בפרוטוקול.
8. ככלל, תביעות נזיקין עקב סרבנות גט נועדו להשפיע על סרבן הגט לתת גט. הטענה כי התביעה הנזיקית נועדה להטיב את הנזק שנגרם למסורב הגט ולפיכך היא חוסה תחת שלטונם של דיני הנזיקין האזרחיים, הינה טענה מלאכותית. תביעת נזיקית כזו מוגשת על מנת ליצור "יש מאין" עסקה סיבובית שתניע את סרבן הגט לתת גט. פורמלית, בדרך של פלפול ניתן לפרק מחדלו של אדם מלתת גט, לגורמים של עוולות אזרחיות. באותה מידה ניתן לעייל פיל בקוף המחט, ואם נשתמש בפרפרזה – אף "לטהר את השרץ בק"ן טעמים". תביעות נזיקין בגין סרבנות גט מוגשות "שלא לשמן" כדי להשפיע על הסטטוס. לא על כך נאמר "מתוך שלא לשמה יגיע לשמה". שהרי אם פסיקת פיצויי נזיקין עקב סרבנות גט יוצרת מנייה וביה שאלה הלכתית על כשרות הגט, במה תועיל מסירת גט של ספק שאינו יכול להתיר את האשה לעלמה? מדובר אפוא בחדירה ל"גרעין הקשה" הנמצא בליבת הסמכות המהותית של בית הדין הרבני. תפקידו של בית המשפט בהקשר זה הוא "לקלף" את המעטה החיצוני של תביעת הנזיקין, ולקבוע את הדברים כהווייתם האמתית.
9. על פי דין תורה, כדי להביא לגירושין, צריך שבעל ייתן גט לאשתו מרצונו הטוב. מאז חרם רבנו גרשום, וכך גם על פי מנהג קהילות ישראל שבהם לא התקבל החרם, אין אשה מתגרשת אלא מרצונה הטוב. בכך הושווה דין האשה לדין האיש. קיימות מספר עילות גירושין מצומצמות שמכוחן רשאי בית הדין לחייב או לכפות גט. כאשר הגט ניתן או מתקבל במקרים בהם ציווה בית הדין על מתן הגט, לא נחשב הדבר כפגם ב"רצון". התשובה הקלאסית לסתירה שבין הכפייה לבין הרצון, מוסברת במקורות ההלכה בכך, שכל אדם מישראל מעוניין ורוצה לקיים את המצוות, וכאשר כופין אותו על פי מצוות חכמים, מסיר הדבר את עֶרְלַת הלב, ובכך הגט ניתן למעשה מתוך רצון טוב.
10. דיני ישראל בכל הדורות, וכך גם בימינו, מדירים שינה מעיניהם כדי למצוא מזור לבעיות של עגינות וסרבנות גט. איש אינו מצדיק סרבנות גט. עקב כך, עיסוקם של דיני ישראל בדינים אלו אינו מוגבל לצד המשפטי-הלכתי במובנו הטכני. אילו כך היה, היו רוב תביעות הגירושין בבתי הדין נדחות תוך זמן קצר מעת הגשתם, עקב העדר עילות גירושין מוכחות. כדי לקדם פתרונות אמתיים לסכסוכי משפחה, בהתאם לחוכה הדתית "לדון דין אמת לאמיתו", בוחנים דיני ישראל כל מקרה לגופו בהתאם לנסיבותיו. הדיינים מפעילים כלי שכנוע על בני הזוג על מנת להביאם לפשרה שתאפשר מתן גט וקבלתו מתוך רצון על מנת להגיע לגמר טוב (ראשי התיבות "גט"). כך גם נעשה בדיינים האינטנסיביים בתיק זה בבית הדין הגדול.
11. השאלה אם גט ניתן מרצון ובהסכמה של המעורבים בדבר, היא שאלה המסורה להכרעה מהותית של בית הדין על פי גדר דין תורה. כשם שלא ניתן לתבוע בנזיקין – עם כל ההבחנות וההבדלות – בגין חוסר האפשרות להתגרש מנישואין קתוליים, כך לא ראוי לאפשר לתבוע בנזיקין בן זוג שאינו רוצה לגרש כדמו"י את בן זוגו. הפעלת לחץ כספי שלא על פי דין תורה כדי לקדם מתן גט, היא התערבות שלא כדין בדין הדתי. ניתן על פי דין תורה להסכים על מתן הגט, אך הסכמה זו צריכה להיות נקיה מלחץ כספי פסול, וכזה הוא, ככלל, לחץ כספי הנובע מתביעת נזיקין עקב חוסר הסכמה לתת את הגט. ראו: הרב

אוריאל לביא, "סידור גט לאחר חיוב הבעל בפיצוי כספי לאשתו" תחומין כו 160 (תשס"ו), וכן בספרו עטרת דבורה א סימן עו, 479; הרב יוסף גולדברג, גט מעושה – הלכות וכללים בדין "האיש מוציא לרצונו" – באור מפורט של דיני רצון ואונס במתן גט (התשס"ג).

12. כבר נאמר כי שיטת המשפט בישראל אינה פדרטיבית. חובת הכיבוד ההדדי של הערכאות נמצאת באושיות המשפט הישראלי. חובת הכיבוד הדדי אינה מצויה רק בין ערכאות השיפוט. הדין הדתי והדין האזרחי חייבים להיות משולבים יחדיו בצורה הרמונית. חזקה שאינה ניתנת לסתירה היא, שהדין האזרחי אינו מתערב בדין הדתי. הדבר מנוגד לזכות היסוד לחופש דת. קונפליקט לכאורה בין הדין האזרחי לבין הדין הדתי חייב להיפתר בדרך פרשנית שתמנע התערבות, ואף חשש להתערבות, בדין הדתי. הכרה בתביעת נזיקין אזרחית עקב סרבנות גט מביאה בהכרח להתנגשויות דינים. כבר ניתן להבחין בהן במלוא חומרתן, וסופן שיביאו ל"מצבים סיוטיים" אשר חובה להימנע מהם.

13. תביעה בנזיקין עקב סרבנות גט נמצאת, לדעתי, בגדרי "עניני נישואין וגירושין" כמובנם בחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953.¹ זאת, עקב האפשרות המסתברת כי תביעת הנזיקין עלולה להשפיע על תוקפו של הגט ועל כשרות הנישואין בעתיד. כך בוודאי במקרים שבהם בית הדין לא פסק דבר בקשר לגירושין או שפסק הדין לגירושין נמוך מדרגת חיוב או כפיה לגט. אך כך גם כאשר בית הדין פסק כי יש לכפות גירושין, הואיל וגם דרכי הכפיה לגט הינם בסמכותו הייחודית של בית הדין הרבני. לא ניתן לשלול כי בהגשת תביעה כאמור יש כדי להשפיע על נכונות סרבן הגט לתת את הגט, שהרי עצם החשש מפני תביעה שכזו עשוי להניע את הבעל לתת גט בניגוד לרצונו. כלומר, עצם החשש שגט שיינתן בעקבות תביעה נזיקית יהא מעושה שלא כדין, יש בו כדי לשלול את סמכותו של בית המשפט האזרחי לדון בתביעה כאמור.

14. אין לקבל את הטענה כי בית הדין הרבני אינו יכול לדון בתביעה לפיצויים בגין סרבנות גט, בנימוק שספק רב אם הנזקים הנטענים בתביעות מהסוג הזה יזכו בכלל לפיצוי על פי דין תורה. קביעת גבולות סמכותו העניינית של גוף שיפוטי אינה יכולה להיקבע על פי תוכן ההחלטה הצפויה להתקבל על ידי גוף זה. "השאלה הניצבת בפנינו היא שאלה של סמכות בלבד, וברור לנו שאין להכריע בה על-פי התוצאות האפשריות של הדיון בתביעה בבית-הדין הרבני, כי אם על-פי החוק המעניק את הסמכות" (השופט צ' ברנזון בבג"צ 3/73 ז'קלין כהנוף נ' בית-הדין הרבני האזורי ואח', פ"ד כט(1), 449).

15. לאור עמדתו לעיל, איני מוצא טעם לנתח, מנקודת המבט של תורת הנזיקין האזרחית, את העוולה הנזיקית החדשה בגין סרבנות גט. אעיר רק כי פתיחת שערי בתי המשפט לתביעות בגין נזקים בלתי מוחשיים הקשורים בחיי המשפחה, עלולה להוביל למדרון חלקלק שבמסגרתו ירבו התביעות בין בני משפחה. בכך יסורבל עוד המצב המשפטי המורכב בלאו הכי של דיני המשפחה. האם יסכין בית המשפט עם תביעות נזיקין בגין בגידה של בן זוג? האין בגידה בגדר הפרה של חובת תום הלב באופן המקיים את עוולת הרשלנות? האם אין ניתן למצוא קונסטרוקציה משפטית לפיה עשויה בגידה להיות אף הפרת חובה חקוקה? האם הימנעות מקיום יחסי אישות בין בני זוג עשויה לשמש עילה לתביעה נזיקית? ניתן לתאר עוד ועוד מצבים שפורמלית ניתן להכלילם כחוסים במטריית דיני הנזיקין, אך בית משפט המעוניין לשמור נפשו מיצירת כאוס, ירחק מהם.

16. המחלוקת המשפטית הקיימת בשאלה, אם תביעת נזיקין עקב סרבנות גט נמצאת בגדרי "עניני נישואין וגירושין", מעוררת שאלה אמתית ומהותית אשר טרם הוכרעה ע"י בית המשפט העליון. לנוכח זאת, ניתן לומר כי אובייקטיבית, נכון להיום, קיים ספק אם תביעה כאמור הינה בגדר "עניני נישואין וגירושין". ספק זה נכון שיוכרע על ידי בית דין

¹ להגדרת המונח "עניני גירושין" ראו: פרופ' ברכיהו ליפשיץ, "גן התעוועים של 'עניני נישואין וגירושין'", משפחה במשפט ב' (התשס"ט) עמ' 107, בעמ' 109 והערת שוליים 6. להגדרת "עניני נישואין וגירושין" ראו עוד: עמ' 101/08 פלונית נ' פלוני (באר שבע; השופט ניל הנדל), 18/12/2008; בג"ץ 4549/10 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול, 17/06/2010; בג"ץ 4757/10 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול, 15/09/2010.

מיוחד ע"פ סעיף 55 לדברי המלך במועצה על במועצה על ארץ ישראל 1922-1947 (ראו: בד"מ 2329/99 מרים כפיר נ' משה כפיר נה (2), 518, 526; בג"ץ 98/53 ציגלמן נ' יו"ר וחברי ביה"ד הרבני בת"א פ"ד ז(2), 609, 612; כביד"מ 1/60 אפרים וינטר נ' אלה מסייה בארי פ"ד טו(2), 1457, 1463; הרב ש' דיכובסקי "בתי הדין ובתי המשפט - תחומי חיכוך", תחומין כד (תשס"ד), 51, 57; וראו עוד: הרב ש' מירון "בית הדין המיוחד לפי סימן 55 לדבר המלך ותעלומת נדירותו", דיני-ישראל י-יא, רכ). בית המשפט העליון עצמו יכול להעביר שאלה זו להכרעתו של בית הדין המיוחד (בד"מ 1/50 סידס נ' יו"ר ההוצל"פ, ירושלים, פ"ד ח 1020, 1023 מול האות ד'), ומן הראוי שכך ייעשה במקרה זה.

17. עוד ראוי לציין, כי בשלב זה מצוי המשיב במאסר כפייה למתן גט שלא מכוח החלטה של בית הדין הרבני. מצב חדש זה כשלעצמו יוצר שאלה הלכתית על כשרות הגט אם הבעל ירצה לתתו בעת שצו המאסר תלוי ועומד. יש להניח כי בית הדין יתן דעתו על כך בעת שתבוא העת. מכל מקום, עמדתו היא כי בשלב זה ראוי לבטל את התליית המאסר תוך שחרור המשיב בערבות שנקבעה על ידי ביה"ד הגדול להבטחת התייצבותו לדיוני בית הדין.

18. בטרם סיום, מנהל בתי הדין הרבניים ודיין ביה"ד הגדול (בדימוס), הרב שלמה דיכובסקי, ביקשני לציין בפני בית המשפט הנכבד כי לשיטתו, המחוקק מסר לבית הדין הרבני "ארגז כלים" המאפשר אכיפת מתן גט פיטורין כשר לפי דין תורה. בין כלים אלו מצויה אפשרות לחייב את הבעל בחיוב כספי, למשל מתן צו המטיל קנס עקב סרבנות גט על פי סעיף 7א לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956. שיקול הדעת המלא בדבר הנסיבות בהן יוטל קנס וגובה הקנס, מסור לבית הדין הרבני (אך נשיא בית המשפט העליון מוסמך להתערב ולבטל את הקנס או לשנותו לקולה). לביה"ד נתונים אמצעים קלים, בינוניים וכבדים לאכיפת מתן הגט וקבלתו ובית הדין עושה בהם שימוש לפי שיקול דעתו. במקרה זה החליט בית הדין להשתמש בכלי המאסר רק לששה חודשים, ולא החליט להטיל עליו חיוב כספי בדמות קנס או פיצוי כספי אחר. בית הדין יכול לשיקול הטלת כמה צווי הגבלה במקביל, אך במקרה זה סבר כי טרם הגיעה העת לכך. בית הדין הרבני הוא זה הצריך להחליט בנסיבות כל מקרה לגופו מהו המינון הנכון והמתאים של האמצעים לאכיפת מתן גט ואלו מהם יכולים לדור בכפייה אחת. הטלת חיובי ממון כדרך לאכוף פסק דין לגירושין אפשרית לפי ההלכה ובלבד שבית הדין הרבני הוא שישקול זאת על פי גדריו דין תורה והוא זה שיפסוק בדבר.

19. לאור האמור, מן הראוי כי בית המשפט יחליט על העברת שאלת הסמכות לדון בתביעת נזיקין עקב סרבנות גט להכרעת בית דין מיוחד. לחילופין, מן הדין שבית משפט נכבד זה יקבע בעצמו כי הסמכות לדון בתביעות אלו היא לבית הדין הרבני בהיותן בגדר "עניני נישואין וגירושין". לחילופי חילופין, ראוי לדחות את העתירה לגופה ולקבוע כי בית הדין הרבני דן במקרה זה לפי דין תורה בשאלת סידור הגט בגדר סמכותו. כן ראוי לקבוע כי אין להכיר בתביעת נזיקין עקב סרבנות גט כעוולה אזרחית המצדיקה מתן פיצוי כספי.

בס"ד, ל' בשבט התשע"ג
10 בפברואר 2013

הרב שמעון יעקבי, עו"ד
היועץ המשפטי לשיפוט הרבני